

שיהו מרעין. בהמות בחורשין ושלל יקפיד צעל היער על קי:
ומלקטין עליס. משדה חצירו וכן עשבים *למחלל בהמה: חוץ משדה
הלאן. דמעלו לה עשבים הגדילות עמה והתולשן מפסיד את התלתן.
תלתן מין (א) קטנית ושמה פנגרי"א: **וקוטמין ועוטות**. מן האילן
קוטס דג ליטע און להרכיז ולא יקפיד
צעל האילן: **חוץ מגרופיות של זית**.
הקוץ זמיו לשרוף מניח שמי גרופיות
מלא שני גרופין כדאמר בהמוכר
את הספינה (ב"ב פ"ד פ"ג א.) והן מחליפות
ומוציאות בדן ומסס אין לקטוס
נטיעה מפני שמפסיד את הגרופיות:
בהמינת. מחדש וכל שכן מעיינות
ישנים שהיו מיינות יהושע: **ומחפין**.
ומטיילין חכה לצוד דגים: **כימה של**
טוביא. ואע"פ שחלק נפתלי היתה
כולה כדאמרין לקמן [ע"ב]: **שלא יפרוס**
קלע. דרך ליידיס לתקוע ימיות
ולעשות גדרי קנים צמים להלכד שם
דגים וקורין לו צמקומינו גזר"י וצארן
אשכנז קורין לו ווי"א. (ג) **שלא יפרוס**
(קלע) מפני שמעכב ומעמיד את
הספינה: **לאחורי הגדי**. לקמא מפרש
לה לא נכרכה אלא לטול הימנה
לרוח לקנח ואע"פ שפורץ את הגדר:
ומהכין צעילי הרשות. סתם בני
ארס משהכניסו תבואתם עד שעת
הוריעה מפקידים שדותיהם ליכנס
בהן כל אדם לקצר את הדרך שלא
יקף והן נקראין צעילי הרשות לפי
שברשות עושין והמהנה יהושע שלא
יקפידו על ק"ו: **עד שפרד רביעה**
שניה. זמנה צי"ו צמרתשון כדאמרין
בתענית (דף טו.) ומלא והלאה
הוריעה לזמנות וקשה לה דריסת
הרגל: **ומסתלקין לזידי הדרכים**.
כול עת ואפי' צונן שמתבואה צדות
הפקיד לכל אדם להסתלק מן הדרך
מפני היתדות וליכנס לגבול שדה
חצירו ולינק על המיזר אכל הדרך:
מפני יסודם הדרכים. צימות החמה
יצא הטוט ונעשה כיתדות מקוס
דריסת האדם ובהמה שדרסו שם
צימות החורף ונעשו כשחיתות:
מפסיג. מנתק זמורות הגושבות
המעכבות אותו ועולה ויורד עד
שמואל את הדרך: **מקומו**. מקוס

(א) [פנמיט 1:1] ע' [עובדין
ח. סוטה מה: סנהדרין
מו: 1] א [בלאס פ"ב מהל',
(ד) רש"ל מוחק זה
(ה) [ע"ב, 1] אכל בערוך
פ"י שנילו הרשות הי"ט
צעילין שתר רשות לני ארס
כלומר אין מופקדן לניסס
אלא יס להס צעילס ועיין
בספר "ת"ת, 1) [דלת
רש"י, 1] (ח) [י"ל רבנן].

הגהות הב"ח

(א) גמ' מעלו לה שבוים
דכי: (ב) רש"י ד"ה שחין
משדה וכו' מין קטנית. כ"ב
ונמסכת ריה"ד דף י"ב ע"ג
פרש"י דהוא דמן תלתן:

גליון הש"ס

גמ' ובפנים מן הפקק
ולבעלה. עיין ב"ב דף פ
ע"ב טוס' ד"ה קנים:
רש"י ד"ה ומלקטין עשבים
וכו' למאבל בהמה. עיין
ב"ב דף ק' ע"ב ע"א וסופס'
ד"ה הן תמלל: [טוס' ד"ה
באן וכו' ההוא דהוין
משרה תלתן. עיין תשנב
מהרש"ס דהוא סימן רלג:]

לענין רש"י

פנגרי"א [פנגרי"א].
חילבה [גרגרית יוונית].
צמח המשפט [חמבילין].
גזר"י [גור"א]. מלכות
לדגים. ווי"א [ויני"א].
מלכות לדגים [בגרמניה].
טורדלי"ש [טורדיליש].
בבטלים קנים.

רבינו חננאל

ושיהו מרעין בחורשין. פ"י
בעירים וכן תרגום יע"ר
חורשא. ומלקטין עשבים
משדותיהן. לא אמרו אלא
בהמיו והיני. פ"י הזמן
טנה. היני קצבים וקוטמין
נטיעה בכל מקום. חוץ
מגרופיות של זית. פ"י נתק
של זיתים. פ"י ר' ינאר
בוית כביצה מותר. ושאר
כל האילנות מחובו של
אילן. פ"י ענפים שבצדין
שמחבין האילן. ולא
מחודד. ועיקר לבו של
אילן. וזה שאמרו מחובו
מן הישר שאינו עושה
פירות ומקום שאינו
רואה את החמה. וזה
מפורש בתלמוד היכי דמי
מן הגזע וה"ד מן
השרשים. א"ר יוחנן כל
שדואה פני חמה וזה
העולה מן הגזע ושאינו
רואה פני חמה והו העולה
מן השרשים.

הכי אמר צפ"ק דצ"ה (דף ו. ו) ואם ציו"ט שני יתעסקו צו ישראל
אפילו ציו"ט שני של ר"ה כ"ש מילה דשרי ע"י נכרי איסורא דאורייתא
שצבת כדפי' בהלכות גדולות ושרי נמי ע"י ישראל ציו"ט שני
של ר"ה ומיחו אין הן ק"י דמן הדין הוה ליה למישרי לקצור מת
צצבת אלא לפי שזוהא פירושא דאורייתא ומוגוה
ומתצביס שקצבד צצבת ששעשה
באיסור שצבת אפילו ע"י נכרי מידי
דהוה אהיהא דמנין צפרק השואל
(שבת דף קנא.) עשה נכרי ארון וספר
קצר אס צעילי ישראל לא יקצר צו
עולמיית ולא שרי צבדי שיעשו כמו
צחי מטעס דפרישית ותעד דהא צמת
שריא טעמילית כדאמרין בהמעשה
(ס' דף זד:) גדול כבוד הצניות
א"כ כ"ס דהוה ליה למישרי לקצור
ע"י נכרי אלא על כרחן טעמא
הו' דפרישית וא"ש נמי ה' דאמרין
צפ"ב דצ"ה (דף כב.) אמרימר שרא
למיכתל עינא אפי' ציו"ט שני של ר"ה
וסריך והאמר (ה) רבה מת ציו"ט שני
יתעסקו צו ישראל מה שאין כן צצ"ה
והשמשא מאי פריך מציצה והא זכרי
חולה אית לן למשרי טפי אפי' ממת
דצקוף מפנין (שבת דף קנא.) אמר
דכל זכרי חולה נעשין על ידי ארמאי'
שצבת ומיכתל עינא מדמה התס
לחולה שאין צו סכנה ואומר לנכרי
ועושה אפי' איסורא דאורייתא א"כ
אית לן למישרי צק"ו ממת אפי' לכתש
סמינן ציוס טוב שני של ראש השנה
על ידי ישראל ולמאי דפרישנא אמי
שפיר דליכא ק"ו:

יהו מרעין בחורשין ומלקטין עשבים
בשדותיהם ומלקטים עשבים בכל מקום חוץ
מתלתן וקוטמים נטיעות בכל מקום חוץ
מגרופיות של זית ומעין היוצא בתחילה בני
העיר מסתפקין ממנו ומחכין בימה של
טבריא ובלבד שלא יפרוס קלע ויעמיד את
הספינה ונפנין לאחורי הגדר ואפילו בשדה
מליאה כרכום *ומהלכים בשבילי הרשות עד
שתרד רביעה שניה ומסתלקין לצדי הדרכים
מפני יתדות הדרכים והתועה בין הכרמים
מפסיג ועולה מפסיג יורד *ומת מצוה קונה
מקומו: שיהו מרעין בחורשין אמר רב פפא
א"ל אמרן אלא דקה בגסה אבל דקה ברקה
וגסה בגסה לא וכל שבין גסה ברקה דלא:
ומלקטין עשבים משדותיהם ילא אמרן אלא
בהיזמו והיני אבל בשאר עשבים לא ואפילו
בתלושין לא ואפי' במחוברין ילא אמרן אלא
בלח אבל ביבשים לא ובלבד שלא ישרש:
ומלקטין עשבים בכל מקום חוץ משדה
תלתן למימרא דתלתן מעלו לה עשבים
ורמיניה *תלתן שעלתה עם מיני עשבים
אין מחייבין אותו לעקור אמר רב ירמיה לא
קשיא כאן לזרע כאן לזירין לזרע קשו לה
עשבים דמכחשי לה לזירין (ב) מעלי לה דכי
קיימי ביני עשבים מירכבא איבעית אימא
יכאן לאדם כאן לבהמה דכיון דלבהמה הוא
דורעה עשבים נמי מיבעי לה ומנא ידעינן א"ר
פפא ישאריה משארי לאדם לא שאריה
משארי לבהמה: וקוטמין נטיעה בכל מקום
חוץ מגרופיות של זית פ"י ר' תנחום ור' בריים
מושום זקן אחד יבוית כביצה בקנים *ובגפנים
מן הפקק ולמעלה ושאר כל האילנות מן
אובו של אילן ולא מן חודו של אילן מן חדש
שאינו עושה פירות ולא מן ישן שהוא
עושה פירות ממקום שאינו רואה את החמה

והמעשה למעין מימינו מהו לנסכים ופסחי ליה מהא דלאמר מיס של
רבים אין נאסרים ומשני דנצבי מארעיה והשמשא אכתי של רבים הם
מתנאי יהושע ויש לחלק צין יוצא תאליו לצרח צו וספרו:
ומחבין בימה של טבריא. כל אדם ובלבד שלא יפרוס קלע
נמי לכל אדם ואפי' הצעלים עצמן כדתינא לקמן שהתנו
השצטים זה עם זה אבל לז הוא צמכמורות וצרנת והיינו הצעלים
שהוא שלהם: **אין מחייבין אותו לעקור**. פירש צקוטטרס שער"כ
עתיד ליטלס לפי שמפקדין את התלתן וקשה לפירושו דאין מחייבין
שממע שאין אסור בהגנתו ועוד דלס מתיישא ומתעלל לעוקרו
למה לא מחייבנו דהא איכא איסור כשמתיישא כדמנין צמסכת כללאיס
(פ"ה מ"ו) הרואה ירק צכרמו ואמר לכשאגיע שם אלקטנו מותרין
לכשאחזור אלקטנו והוסוף מאמיס אסור דהוא לר"י דאין מחייבין
אוחו לעקור דליכא איסורא שהרי הוא לא זרעו אלא מאליהן צחו
ומשום מקיים צכללאיס ליכא כיון דקשו להו עשבים ולר"ע איצטריך
דלאמר צפרק צתרל דע"ו (דף סד.) ובמכות (דף כא:) המקיים
צכללאיס לוקה ולאו מלקות ממס דלאו שאין צו מעשה הוא אלא
איסורא צעלמא הוא א"כ אפי' לרבנן איצטריך והיכא דניחא ליה

שפאל שם צעת מותו קנאו לקצורה ואין צעל השדה מעכב עליו:
דקה. בהמה דקה ציער גסה שאינה מכלה את האילנות: **אכל**
צפלושין. אחרי שטרם עליהן צעל השדה ותלשן אסור ליטול דעתיה
עליה: **יעשין**. דעתו עליהם לאור: אין מחייבין אותו לעקור.
העשבים ממנה משום כלאים לפי דבעל כרחו עמיד ליטול
שמפסיד את התלתן: **לאן**. שהתלתן עומדת לזרע: **לאן**. שזרעה
לאכול היירין טודלי"ש צלע"ו: **דמירכבא**. מתפשטת וגודלת על העשבים
ונעשין לה סמיכה כעין דלת"ג של כרס: **ומנא ידעינן**. אס וזעה לאדם
דשכי ליה למלקט מן העשבים צתנאי יהושע: **משארי**. עשויים
כרעוגות: **צוים כביצה**. כשיעור גובה צ"ה צריך להניח מן הזית
מלמטה סמוך לגזע: **מן הפקק ולמעלה**. מותר לקטוס. פקק קצר:
מחיבו של אילן. מפריו כלומר מעשפין הרכין ודקין: **ולא מחודד**.
מעשפין גדולים וספין כאילן גמור. ל"א מחובו של אילן ממתצואתו
מקום שיש ענפין הרבה דהיינו צאמנע גבהו ולא מחודד מלמעלה
ענף האמצעי שהוא עליון ועיקר האילן מתצבות הגאוניס:
מן החדש. צד שגדל וניתוסף צשנה זו שעדיין אין עושה פרי:
ולא

חייבזהו חכמים שלא יחשדוהו שזרעם והא דנקט תלתן עלת שזרעם והא דנקט
אפילו שמתכוין לזרוע תחילה שאר זרעיס והתלתן עלת מאליו אפי' כיון דהשמשא מיהא לא ניחא ליה צזרעה ליה מתלתן התלתן נקט
אין מחייבין אותו לעקור: **באין** לזירין. * הוה דחון משדה תלתן לזיריס דמעלו ליה ווא"ת כיון דאיכא איסור כללאיס אהמאי אסור
ללקט והאמר צפ"ק דמ"ו"ק (דף ו.) שתקנו שיהיו מפקדין כל השדה שיש צו כללאיס וי"ל דהכא צבליכא שיעורא כדמנין צמסכת כללאיס
(פ"ב מ"ה) ומייתי לה בהמוכר פירות (ב"ב דף זד.) כל סאה שיש צו רובע ממין אחר יעמעו:

חייבזהו חכמים שלא יחשדוהו שזרעם והא דנקט תלתן עלת שזרעם והא דנקט
אפילו שמתכוין לזרוע תחילה שאר זרעיס והתלתן עלת מאליו אפי' כיון דהשמשא מיהא לא ניחא ליה צזרעה ליה מתלתן התלתן נקט
אין מחייבין אותו לעקור: **באין** לזירין. * הוה דחון משדה תלתן לזיריס דמעלו ליה ווא"ת כיון דאיכא איסור כללאיס אהמאי אסור
ללקט והאמר צפ"ק דמ"ו"ק (דף ו.) שתקנו שיהיו מפקדין כל השדה שיש צו כללאיס וי"ל דהכא צבליכא שיעורא כדמנין צמסכת כללאיס
(פ"ב מ"ה) ומייתי לה בהמוכר פירות (ב"ב דף זד.) כל סאה שיש צו רובע ממין אחר יעמעו:

והמעשה למעין מימינו מהו לנסכים ופסחי ליה מהא דלאמר מיס של
רבים אין נאסרים ומשני דנצבי מארעיה והשמשא אכתי של רבים הם
מתנאי יהושע ויש לחלק צין יוצא תאליו לצרח צו וספרו:
ומחבין בימה של טבריא. כל אדם ובלבד שלא יפרוס קלע
נמי לכל אדם ואפי' הצעלים עצמן כדתינא לקמן שהתנו
השצטים זה עם זה אבל לז הוא צמכמורות וצרנת והיינו הצעלים
שהוא שלהם: **אין מחייבין אותו לעקור**. פירש צקוטטרס שער"כ
עתיד ליטלס לפי שמפקדין את התלתן וקשה לפירושו דאין מחייבין
שממע שאין אסור בהגנתו ועוד דלס מתיישא ומתעלל לעוקרו
למה לא מחייבנו דהא איכא איסור כשמתיישא כדמנין צמסכת כללאיס
(פ"ה מ"ו) הרואה ירק צכרמו ואמר לכשאגיע שם אלקטנו מותרין
לכשאחזור אלקטנו והוסוף מאמיס אסור דהוא לר"י דאין מחייבין
אוחו לעקור דליכא איסורא שהרי הוא לא זרעו אלא מאליהן צחו
ומשום מקיים צכללאיס ליכא כיון דקשו להו עשבים ולר"ע איצטריך
דלאמר צפרק צתרל דע"ו (דף סד.) ובמכות (דף כא:) המקיים
צכללאיס לוקה ולאו מלקות ממס דלאו שאין צו מעשה הוא אלא
איסורא צעלמא הוא א"כ אפי' לרבנן איצטריך והיכא דניחא ליה

קמבא א מיי פ"ה מהל'
מקי ממון הל' ג
ס' א סמוג עשין סו טור
ח"מ סימן רעד:
קב ב ג ד מיי שם ס' ב
טו"מ שם:
קנא ה ו ז מיי פ"ב
מהלכות כלאים
הלכה א והלכה ח והלכה ט
והלכה י סמוג לאון רפ
טו"ש ע"י סימן רכא עסף
ט:
קנב ח מיי פ"ה מהל'
מקי ממון הל' ג ס'
ד סמוג עשין סו טו"מ
סימן רעד:

מוסר רש"י

שיהו מרעין בחורשין.
שיהא כל אדם מולין
בהמותיו לרעות ציער על
חצירו ולא יקפיד צעל
היער, משום דלאו לקצירה
קפי' (שדוכין י.). ומה
מצוה קונה מקומו.
לקצרו שם (טוסה מה).
מן הפקק. והוא הקשר
שחלל הקנה פקוק ומסוס
בה (ברכות כח.)

שיהו מרעין בחורשין.
שיהא כל אדם מולין
בהמותיו לרעות ציער על
חצירו ולא יקפיד צעל
היער, משום דלאו לקצירה
קפי' (שדוכין י.). ומה
מצוה קונה מקומו.
לקצרו שם (טוסה מה).
מן הפקק. והוא הקשר
שחלל הקנה פקוק ומסוס
בה (ברכות כח.)

שיהו מרעין בחורשין.
שיהא כל אדם מולין
בהמותיו לרעות ציער על
חצירו ולא יקפיד צעל
היער, משום דלאו לקצירה
קפי' (שדוכין י.). ומה
מצוה קונה מקומו.
לקצרו שם (טוסה מה).
מן הפקק. והוא הקשר
שחלל הקנה פקוק ומסוס
בה (ברכות כח.)

שיהו מרעין בחורשין.
שיהא כל אדם מולין
בהמותיו לרעות ציער על
חצירו ולא יקפיד צעל
היער, משום דלאו לקצירה
קפי' (שדוכין י.). ומה
מצוה קונה מקומו.
לקצרו שם (טוסה מה).
מן הפקק. והוא הקשר
שחלל הקנה פקוק ומסוס
בה (ברכות כח.)

שיהו מרעין בחורשין.
שיהא כל אדם מולין
בהמותיו לרעות ציער על
חצירו ולא יקפיד צעל
היער, משום דלאו לקצירה
קפי' (שדוכין י.). ומה
מצוה קונה מקומו.
לקצרו שם (טוסה מה).
מן הפקק. והוא הקשר
שחלל הקנה פקוק ומסוס
בה (ברכות כח.)

שיהו מרעין בחורשין.
שיהא כל אדם מולין
בהמותיו לרעות ציער על
חצירו ולא יקפיד צעל
היער, משום דלאו לקצירה
קפי' (שדוכין י.). ומה
מצוה קונה מקומו.
לקצרו שם (טוסה מה).
מן הפקק. והוא הקשר
שחלל הקנה פקוק ומסוס
בה (ברכות כח.)

שיהו מרעין בחורשין.
שיהא כל אדם מולין
בהמותיו לרעות ציער על
חצירו ולא יקפיד צעל
היער, משום דלאו לקצירה
קפי' (שדוכין י.). ומה
מצוה קונה מקומו.
לקצרו שם (טוסה מה).
מן הפקק. והוא הקשר
שחלל הקנה פקוק ומסוס
בה (ברכות כח.)